

LUCAS VERWEIJ

Beslissen in één
SECONDE

En wat je nog meer van een scheidsrechter
kunt leren

Met een woord vooraf van Björn Kuipers

2021 Prometheus Amsterdam

In deze tekst wordt omwille van de leesbaarheid in de mannelijke vorm naar personen verwezen. Overal waar hij staat, is ook zij bedoeld.

© 2021 Lucas Verweij

Omslagontwerp CMRB

Foto omslag Simonkr/Getty Images

Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 4848 5

Inhoud

Woord vooraf van Björn Kuipers	7
1 Inleiding	11
2 Concentratie	22
3 Niet twijfelen	43
4 Onpartijdig zijn	63
5 Samenwerken	85
6 Alleen zijn	101
7 Leiderschap	119
8 Straf geven	131
9 Diplomatie	144
10 De onbetrouwbare geest	158
11 Liegen en verzwijgen	170
12 De VAR	182

Woord vooraf van Björn Kuipers

Voor u ligt een boek dat uit pure liefde voor voetbal ontstaan is. Het is geschreven door een scheidsrechter in hart en nieren, zoals ik er zelf ook een ben. Net als de auteur ben ik ook ooit begonnen met fluiten omdat ik deel wilde uitmaken van het spel waar ik het meest van houd. En dat is me gelukt: enkele decennia heb ik in prachtige stadions heerlijke wedstrijden mogen fluiten, ik heb ervan genoten.

In dit boek wordt mooi beschreven wat een scheidsrechter allemaal meemaakt op de voetbalvelden. Het boek laat je diep in het hoofd van een scheidsrechter kijken, het geeft inzicht in hoe beslissingen tot stand komen. Er wordt in dit boek niet óver de scheidsrechter gepraat, maar vanuit de scheidsrechter naar voetbal gekeken, dat levert een heel verfrissend beeld van voetbal op.

Als je het boek leest voel je dat scheidsrechter zijn een mooie en uitdagende opgave is, onafhankelijk van het niveau van de wedstrijd. Of het nou de finale van een Europees kampioenschap is, of een wedstrijd tussen de twee amateurteams van om de hoek; of het nou een jeugdwedstrijd, vrouwenvoetbal of een Champions League-finale is, elke wedstrijd biedt sportieve en mentale uitdagingen. Al die uitdagingen vragen om maximale concentratie, heel goede communicatie en optimale samenwer-

king. In het boek overpeinst de schrijver deze typische scheidsrechtersvaardigheden. Hoe kun je negentig minuten geconcentreerd blijven? Hoe werken scheidsrechters samen? Hoe ga je met twijfel om?

Er is veel te leren over de rol van de scheidsrechter, en veel daarvan is ook buiten veld heel bruikbaar. In mijn loopbaan als scheidsrechter heb ik beter leren samenwerken en beter leren leidinggeven. Ik heb een prachtige carrière gehad, heb veel mogen reizen en heb veel inspirerende mensen ontmoet. Ik heb intensief mogen samenwerken, bijvoorbeeld met Sander van Roekel en Erwin Zeinstra, die lange tijd mijn assistenten in het veld waren. Samen vormden we een hecht team. Een team dat gedragen werd door duidelijke afspraken, vertrouwen in elkaar, eerlijkheid en duidelijke communicatie. We hebben samen een geweldige tijd gehad.

Het was ook een goede samenwerking die me deed besluiten om een penalty terug te nemen, terwijl ik al naar de stip gewezen had. Toen Neymar tijdens het WK 2018 in Sint-Petersburg tegen Costa Rica ten val kwam, meende ik een overtreding te hebben gezien. Ik floot dus voor een strafschoep. Door een vlotte en goede samenwerking met Danny Makkellie en het hele VAR-team, werd mij duidelijk dat er te weinig aan de hand om een strafschoep te rechtvaardigen. Het was een mooi moment, omdat sportieve gerechtigheid hier overwon. Arbitrage is teamwerk met als doel gerechtigheid.

Op amateurvelden wordt nog gefloten zoals in de tijden van Pierluigi Collina, een van mijn grote voorbeelden. Pierluigi floot de finale van het WK 2002 zonder headset en zonder VAR. Met alleen zijn eigen ogen en oren moest hij waarnemen en beslissen. Heerlijk, maar ook moeilijk. Als je dit boek leest krijg je misschien zin om ook te gaan fluiten, om je te bewegen en het beste uit jezelf te halen. Fluiten is een geweldige manier om jezelf

te ontwikkelen in leidinggeven, in verantwoordelijkheid nemen en in communiceren. Elk jaar starten duizenden nieuwe scheidsrechters aan de opleiding en elk jaar kan er een toparbiter tussen zitten die de finale van het Europees kampioenschap van 2032 zal gaan fluiten. Ik kan iedereen aanraden om zich aan te melden. Ik beloof je, je zal er geen spijt van krijgen.

Scheidsrechter zijn vereist maximale concentratie: talloze malen heb ik tegen mijn team gezegd: ‘Focus, mannen.’ Wij hielden elkaar scherp, want als de aandacht ook maar één seconde verslapt kan dat fatale gevolgen hebben. Als ik zou moeten beschrijven hoe het is om op een zomeravond in 2021 met je collega’s in de catacomben van Wembley Stadium te staan om een EK-finale tussen Italië en thuisland Engeland te leiden, dan komt dat waarschijnlijk nog het meest in de buurt van het gevoel dat een rockster heeft vlak voor hij of zij de bühne bestijgt: alle zintuigen moeten op scherp.

Met goede beslissingen dwing je respect af. Ook bij Lionel Messi, die ik in de halve finale van de Champions League 2019 tegen Liverpool vertelde dat hij eens op moest houden met tijdrekken en de tegenstander enig respect moest tonen. Respect werkt immers in alle richtingen, en als arbiter kun je geen onderscheid maken tussen de spelers.

Al heeft auteur Lucas Verweij niet met de Argentijn van doen, uiteindelijk doorgaat hij dezelfde processen en trekt hij er zijn eigen conclusies uit. Het zijn persoonlijke levenslessen die hij uit de arbitrage haalt. Ook als je geen scheidsrechter bent valt uit dit boek iets te leren, want het overstijgt de krijtlijnen van ons magische voetbalspel.

Björn Kuipers, september 2021

1

Inleiding

Hoe komt iemand op het idee om te gaan fluiten?

In de nadagen van onze voetbalcarrière meldde ik me met mijn vriend Hans, de keeper uit ons vriendenteam, aan voor een scheidsrechtercursus. Jarenlang speelden we in het park op geïmproviseerde doeltjes, maar nu wilden we wel weer eens over een echte middencirkel lopen en aan doelnetten mogen trekken. Na het theorie-examen, dat toch echt moeilijker is dan je denkt (laten we er een kleine quiz van maken, te beginnen met quizvraag 1: hoe hervat je een gescoorde inworp?), mochten we het veld op.

De eerste wedstrijden kreeg ik een coach mee: Aad, een rokende, gepensioneerde betonvlechter die me liefdevol ondersteunde in de kleedkamer en op het veld. Aad schreef netjes op wat ik goed en fout deed, op een klein, groezelig KNVB-door-drukformulier. Eén vel kreeg ik mee naar huis, wat Aad met het andere deed weet ik niet, maar vast iets belangwekkends. Ex-scheidsrechter Aad zou namelijk gaan beslissen wanneer ik klaar was voor mijn eerste wedstrijd alleen op het veld. Het woord scheidsrechter kortte hij op het formulier steeds af tot S. 'De S. loopt goed in de diagonaal; S. moet duidelijkere gebaren maken.' Het duurde even voordat ik begreep dat het over mij ging.

Na de wedstrijd wilde Aad altijd met me naar de kantine. Daar dronken we bier met de spelers van de thuisclub. Aad zei dat dat erbij hoorde. Opgewonden stelde hij mij eens voor aan de terreinknecht van vv. Ommoord, een tachtigplusser die ‘nog in het Nederlands elftal gespeeld had’. Het ging natuurlijk meteen over zijn vijf minuten internationale roem: een invalbeurt tegen Noorwegen, eind jaren vijftig. Aad genoot zichtbaar.

Mijn keepervriend Hans belde me kort voor zijn tweede solowedstrijd in paniek op. Hij functioneerde nauwelijks nog op zijn werk en hij sliep slecht. De wedstrijd van zondag maakte hem zo nerveus dat hij alleen nog maar daaraan kon denken. Kortom: Hans besloot weer te gaan keepen tussen een stapel shirtjes in het park. Ik daarentegen mocht van Aad door naar het echte werk. Ik mocht doelnetten gaan inspecteren, penalty’s geven, een toss uitvoeren en heb sindsdien gele en rode kaarten bij me als ik sport.

Mijn fluitcarrière verliep voorspoedig. Na een handvol promoties zat ik in de maximale klasse die op mijn leeftijd nog is toegestaan. Ik ben dus min of meer ‘uitgeprocedeerd’, want in arbitrageland bestaat nog onvervalste leeftijdsdiscriminatie. Of je nou Pierluigi Collina, Björn Kuipers of Howard Webb heet, na je 45ste mag je niet meer op een internationaal podium. Het voordeel voor mij is dat ik voorgoed kan blijven geloven dat ik het veel verder zou hebben geschopt als de regels me niet zouden hebben tegengehouden.

Er is in de voetbalwereld weinig verzet tegen de leeftijdsgrenzen. Ten eerste omdat scheidsrechters zich zelden ergens tegen verzetten, maar daar kom ik nog op terug. Ten tweede omdat de fysieke eisen voor topscheidsrechters torenhoog zijn. Ook zonder leeftijdsgrens zijn de sprint- en looptesten op een zekere leef-

tijd niet meer haalbaar. Voormalig topscheidsrechter John Blankenstein floot in 1993 nog de UEFA Cup-finale maar zag zijn carrière drie jaar later eindigen op een hardlooppbaan in Zeist. Hij zakte voor de duurlooptest, waar hij tien seconden te laat finishte. Er was ook toen weinig verzet, want ‘regels zijn regels’ vinden scheidsrechters.

In mijn tien jaar als scheidsrechter heb ik leren beslissen en leren leidinggeven in uitdagende mentale en fysieke omstandigheden. Ik heb leren omgaan met tegenspraak in allerlei vormen, van misprijzende gebaren tot schreeuwende mannen op 1 decimeter afstand. Al heb ik heel wat verhitte situaties meegemaakt, inclusief duw- en vechtpartijtjes, ik heb nooit een wedstrijd hoeven afbreken. Ook ben ik altijd door dezelfde deur vertrokken als ik gekomen was, in tegenstelling tot een grootheid als Graham Poll, die elf jaar actief was in de Premier League en geregeld in de kofferbak van een auto naar buiten gesmokkeld moest worden om lynchpartijen te voorkomen. Ongeveer zoals Pablo Escobar zich in zijn nadagen door Medellín bewoog. Maar goed, Poll floot dan ook Manchester United, terwijl ik sv Ammerstol leidde. Die ploegen hebben natuurlijk een heel verschillende supportersschare. Maar de combinatie van mijn lage ‘gestaakte-wedstrijdenquotum’ en mijn grijze haren zorgt er wel voor dat ik vaak naar probleemwedstrijden gestuurd wordt. Je zou het mijn specialiteit kunnen noemen.

Een scheidsrechter staat moederziel alleen op een veld om beslissingen te nemen en leiding te geven. Er is geen tijd en geen mogelijkheid om ‘een nachtje te slapen’ over twijfelgevallen. Er is ook geen tijd om met voor- en tegenstanders te praten om tot een oplossing te komen. Mijn gebruikelijke managementreper-

toire is op het veld vrijwel volledig nutteloos. Er moet onmiddellijk besloten en gehandeld worden, penalty of niet, geel of rood. Een voetbalwedstrijd is daarmee een uitzonderlijke en onnatuurlijke situatie in de hedendaagse samenleving. Er bestaat geen trias politica (scheiding van wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende macht) en geen holocratie (extreem plat organisatiemodel dat autoriteit verdeelt over alle medewerkers). Integendeel, één man stelt vast wat een overtreding van de regels is en diezelfde eenling bepaalt ook de strafmaat, doorgaans binnen enkele seconden. Een situatie die nog het meest lijkt op het keizerlijk vetorecht tijdens de eindfase van het Romeinse Rijk. Tegenspraak is te bestraffen en spelers kunnen van het veld gestuurd. Dat kan in het echte leven allemaal niet.

Na een poos kwam ik erachter dat ik tijdens wedstrijden een hogere concentratie heb dan op enig ander moment in de week. Die concentratie is nodig omdat een beslismoment of ander onheil op elk moment kan opdoemen. Ook als ik het niet verwacht of er niet op voorbereid ben. Op het veld verander ik in een geoliede beslismachine, ik heb nog maar een split second nodig om complexe afwegingen te maken die me buiten het veld uren zouden kosten. En meestal voel ik me na zo'n kordate beslissing nog gelukkig ook. Hoe komen die snelle beslissingen tot stand? Zijn er trucs waardoor iedereen belangrijke zaken in één tel kan beslissen, en zijn die ook bruikbaar naast de grasmat?

Tijdens wedstrijden moet ik het beste uit mezelf halen. Ik moet communicatief, alert, streng, invoelend, consistent en op alles voorbereid zijn, maar ook hard en onbewogen als het nodig is. Soms spreek ik spelers streng toe, om ze daarna overeind te helpen. Ik zet alles in: mijn stem, mijn ogen en oren, mijn hele lichaam. Ik gebaar, ik roep en fluister. Ik houd me soms opzet-

telijk doof, terwijl ik voor- en achterwaarts ren. Soms waar- schuw ik een speler op vaderlijke toon, dan weer roep ik maar één enkel woord. Kortom, ik ben eigenlijk op mijn best als ik op zondag tussen de krijtlijnen en cornervlaggen sta. Kan ik die niet om mijn hele leven zetten?

Tijdens de KNVB-scheidsrechtersopleiding vertelde onze cursusleider André tamelijk terloops dat het goed was om na elke wedstrijd een evaluatie te schrijven. Wat had je tijdens de wedstrijd goed en slecht gedaan, waar was je tevreden over en wat waren de verbeterpunten? Daaruit voortvloeiend suggereerde hij vóór elke wedstrijd een onderwerp te kiezen waarin je je wilde gaan verbeteren. 'Je kan niet alles tegelijk veranderen, dus doe het stap voor stap,' zei André. 'Zo kan je je bijvoorbeeld voor- nemen om duidelijkere armgebaren te maken. Door het op te schrijven of uit te spreken benadruk je je gewenste gedragsver- andering en let je de volgende keer automatisch meer op dat onderdeel.' André bleek een geboren gedragscoach.

Zijn oproep tot dossiervorming en zelfcoaching maakte echter weinig indruk in de klas. Ik heb sindsdien nooit een scheids- rechter gesproken die Andrés raad daadwerkelijk heeft opge- volgd. Ik daarentegen, deed dat wél. Het resultaat daarvan is de basis geworden voor dit boek. Wat begon met trivialiteiten als 'ik wil de tossmunt de volgende keer niet op de grond laten val- len', mondde langzaam uit in vragen als: wat kan ik doen om me nog beter te concentreren? Wat doe ik als ik een fout heb ge- maakt en wat moet ik doen als ik twijfel? Met andere woorden: ik ben gaan onderzoeken wat je kunt leren van een scheidsrech- ter. Ik heb collega's geanalyseerd en met ze gesproken; Bundes- liga-, Eredivisie- en FIFA-scheidsrechters, maar ook de amateurs

van om de hoek. Wat kan ik van hen leren en gebruiken in mijn leven?

Een aantal jaar geleden verhuisde ik met mijn gezin naar Berlijn. Duitsland heeft een grote voetbalcultuur en van Duitsers wordt altijd gezegd dat ze gezagsgetrouwer zijn. Ik meldde me opnieuw aan als Schiedsrichter, maar mijn KNVB-diploma bleek geen Europese geldigheid te hebben. Van Aad en André hadden ze in Berlijn nog nooit gehoord. Ik moest opnieuw beginnen. Dat was op zich niet erg, maar ik heb wel mijn beklag gedaan toen in de les over ‘overtredingen en onsportief gedrag’ opmerkelijk veel Nederlanders in het lesmateriaal opdoken. De multiplechoicescènes met Edgar Davids, Nigel de Jong, Arjen Robben en van der Vaart hadden ook steeds hetzelfde script: de Hollanders hadden het gedaan. Mijn verbolgen reactie leidde tot een van de schaarse lachsalvo’s in het zaaltje. Scheidsrechters – en zeker Duitse – lachen niet overmatig veel.

Ik leerde woorden als *grätschen*, *Fahrlässig* en *Pressschlag* en ik had soms moeite om de *Abstoss* (doeltrap) van de *Anstoss* (aftrap) te onderscheiden, maar ik slaagde opnieuw voor de theoretetest. (Hierbij quizvraag 2 en 3: hoeveel meter afstand moet je van een inworp houden? En hoeveel van een scheidsrechtersbal?) Ik kreeg wéér een coach: Bennie deze keer, een vrijgezelle managementstudent die vlak onder het betaalde voetbal float. Weer waren er formulieren, maar nu kwamen ze per mail. Van Bennie hoefde ik geen bier te drinken na afloop van een wedstrijd, en hij vond het geen goed idee dat ik een zogeheten ‘trilfluit’ gebruikte. Hij zei dat ik als een leerkracht op het schoolplein klonk. Heel Duitsland float met een ononderbroken hoge piep, terwijl André mij ooit vertelde dat het fluitje dat ik ge-

bruikte ‘gevoeliger’ zou zijn en minder autoritair. Maar ik paste me aan, want ik floot nu in Duitsland. Mijn krrrrr werd een ieeee. Ik volgde de permanente educatieplicht en moet één keer per jaar een moeilijke regeltest halen, anders mag ik niet meer fluiten. (Vraag 4: mag een speler die rood krijgt voor de aftrap van de wedstrijd vervangen worden? 5: mag een ploeg spelen zonder keeper? 6: als een wedstrijd eindigt met tien tegen acht spelers en er komt een penalty shoot-out, hoeveel spelers gaan dan maximaal schieten?)

Inmiddels fluit ik al jaren in Berlijn. In eerste instantie vond ik dat makkelijker dan in Nederland, omdat ik merkte dat de acceptatie van gezag er groter is. Niet alles wordt bevraagd en becommentarieerd. Het ging me ook makkelijker af, omdat ik minder begreep van wat er gezegd en geïnsinueerd werd. Dat outsidersvoordeel sleet echter naarmate ik verder ingeburgerd raakte.

Nederlanders willen een zo menselijk mogelijke leider. Iemand die met zijn hand over het hart strijkt en af en toe een gele kaart niet geeft, terwijl die duidelijk verdiend was. Nederlanders vinden het fijn als een scheids na afloop een kaart schrapte omdat de dader en het slachtoffer er gezamenlijk zo lief om komen vragen. (Gele en rode kaarten leiden namelijk tot boetes voor de vereniging en tot schorsingen voor de spelers.) In Duitsland is dat anders. Wie geel verdient moet geel krijgen en als het gegeven is, moet het altijd opgeschreven worden. Punt. Daar vloeit ook uit voort: als een scheidsrechter de kaart niet geeft, is hij een slechte leidsman. Je verliest gezag als je ‘te aardig bent’, als je marchandeert met de regels. Van mij als scheidsrechter wordt geëist dat ik de regels handhaaf, niet dat ik een aardige vent ben.

Maar ondanks het feit dat die wetmatigheid ook in elk Nederlands boek over leiderschap staat, zijn we er toch verdeeld over. We willen wel een menselijke autoriteitsfiguur, maar dan niet té menselijk. We willen regels, maar zijn geregeld tegen de strikte toepassing daarvan. Denk aan de oproep voor een kinderpardon, of verzet tegen uitzetting van een lieve vluchtelingenfamilie.

In mijn huidige positie als amateurscheids heb ik niet veel te verliezen. Ik kan volledig eerlijk zijn en opschrijven dat ik wel eens een hekel heb aan een speler. Dat ik als een krokodil wacht op het moment dat ik mijn prooi kan vangen en ik hem zijn tweede geel kan geven. Ze zouden me hooguit kunnen berispen, of dwingen tot verplicht corvee als grensrechter van Bennie. Altemaal overkomelijk. Ik verdien maar 25 euro per wedstrijd dus de financiële schade zal ook meevallen. Ik kan opschrijven dat ik me wel eens heel goed heb gevoeld toen ik een rode kaart gaf. Ik was trots op mezelf dat ik de moed had om het te doen. Het voelde zo goed dat ik er twee weken later weer een uit mijn borstzakje trok, ik wilde diezelfde opwinding nog een keer voelen. Maar toen viel het minder goed, dat merkte ik meteen. Een scheidsrechter kan daar nooit eerlijk over zijn. Iedereen zal gaan hengelen naar welke kaart het was, en dan zijn er nog boze supporters. Björn Kuipers gaf één keer toe dat hij Ronaldo onterecht rood had gegeven. Dat was daarna internationaal voorpaginanieuws. Hij werd in 2012 al eens van een Champions Leaguewedstrijd gehaald omdat hij omstreden was geworden door uitspraken over een toegekende penalty in de kwartfinale. Daar word je wel voorzichtig door.

De dwang om vlekkeloos te zijn maakt scheidsrechters vaak tot fletse persoonlijkheden. Eerlijkheid over een beslissing is eveneens een moeilijk onderwerp in de arbitrage. We willen van een rechter ook niet weten dat zijn eigen echtscheiding van invloed was op een strafmaat, terwijl het vast af en toe zo zal zijn. Maar omdat ik Messi, Robben en Depay ook alleen van de televisie ken, hoef ik me over dergelijke zaken geen zorgen te maken. Het ergste wat me kan gebeuren is dat de aanvoerder van VfL Hen-nigsdorf ooit voor mijn deur staat om verhaal te halen. Of een schorsing dus, nou ja. Ik heb met regelmaat voor een penalty gefloten, terwijl ik al tijdens het wijzen dacht: dit had ik niet moeten doen. Ik heb staan luisteren naar argumenten van spelers en gedacht: je hebt ook helemaal gelijk, terwijl ik zei: 'Nee, dat zie je verkeerd.' Helaas kan ik op het veld geen 'rigoureuze eerlijkheid' praktiseren, hoe waardevol ik dat ook vind. Een wedstrijd zou volledig uit de hand lopen. Wat ik wél kan is beschrijven wat een blunder op het veld met een mens doet, en hoe je ermee om kunt gaan, zowel op het veld als daarbuiten.

Het doel van dit boek is om beter te leren beslissen, eerlijk op jezelf te reflecteren en je beter te concentreren. Kortweg: om beter leiding te leren geven. Dit is een zelfhulpboek, géén handboek arbitrage. Ik beschrijf hoe je je concentratie kunt verbeteren zonder verslaafd te raken aan Red Bull, hoe onpartijdigheid eenvoudiger lijkt dan het is. Je krijgt terloops ook antwoord op de vraag of het waar is dat Ajax voorgetrokken wordt op andere clubs en of er een complot is om Telstar in de eerste divisie te houden. Ik reflecteer op het aannemen van een rol: wat doen een uniform en een fluitje met je eigenwaarde en je prestaties? Waarom is het lekker om een rode kaart te geven, en waarom is

dat toch iets anders dan je peuter in de hoek te zetten of zonder eten naar bed te sturen? Ten slotte bespreek ik het onderwerp dat het meest met scheidsrechterij in verband gebracht wordt. Hoe moet je omgaan met tegenspraak? Hoe bied je weerstand aan elf schreeuwende mannen die het niet met je eens zijn? Aan het eind van dit boek zal je niet alleen veel inzicht rijker zijn in jezelf en je prestaties als leidinggevende, je zult aan de hand van een aantal praktische tips ook de veranderingen kunnen doorvoeren die nodig zijn om meer grip te krijgen op uitdagende en stressvolle situaties in je leven. Of dat in ieder geval zo te laten lijken (tipje van de sluier: scheidsrechters zijn meesterbluffers). Tot slot zul je scheidsrechters en hun beslissingen nooit meer in hetzelfde licht zien, en hoop ik een lansje te breken voor dit prachtige beroep.

Oplossingen van spelregelquiz, je mag er één fout hebben:

- 1 Hoe hervat je een gescoorde inworp?
Een doelpunt uit een inworp wordt met een doeltrap hervat, het doelvlak is nog niet geldig, de achterlijn echter wel.
- 2 Hoeveel afstand moet je van een inworp houden?
Van een inworp moet je 2 meter afstand houden.
- 3 Hoeveel afstand moet je van een scheidsrechtersbal houden?
Van een scheidsrechtersbal moet de tegenstander 4 meter afstand houden.
- 4 Mag een speler die rood krijgt voor de aftrap van de wedstrijd vervangen worden?
Hij mag vandaag niet spelen maar zijn plek mag bezet worden. Er wordt dus gewoon met elf tegen elf gestart.
- 5 Mag een ploeg spelen zonder keeper?

Een ploeg mag niet spelen zonder iemand herkenbaar in de rol van keeper, hij hoeft echter niet in het doel te staan.

- 6 Als een wedstrijd eindigt met tien tegen acht spelers en er komt een penalty shoot-out, hoeveel spelers gaan dan maximaal schieten?

Beide ploegen moeten met evenveel spelers starten aan een shoot-out. Er kunnen dus maximaal $2 \times 8 = 16$ spelers schieten. De twee slechtste schutters kunnen al gaan douchen.